

Historia Ida und Marienhütte!

W oparciu o odkryte w okolicach Żarowa podczas budowy linii kolejowej Wrocław - Świebodzice złożył m. in. pirytu, kaolinu i węgla brunatnego Carl Fridrich von Kulmiz wybudował, jeszcze w latach czterdziestych XIX wieku, hutę szkła „Ida”, produkującą szkło użytkowe i odlewnię żeliwa „Maria”, w której wytwarzano początkowo proste narzędzia, a po modernizacji kotły parowe oraz maszyny i urządzenia dla przemysłu spożywczego, chemicznego i rolnictwa.

„Ida” znajdowała się w okolicach Villi „Tretler”, budynku przy ulicy Zamkowej naprzeciwko Urzędu Miejskiego, natomiast „Maria” za budynkiem Zespołu Szkół Zawodowych. W latach 50-tych i 60-tych XIX wieku w ich pobliżu wybudowano kilka domów dla kadry kierowniczej, a w kolejnych latach mieszkania dla robotników zatrudnionych w fabrykach Kulmiza.

W 1851 roku gotowa była północna część zamku. W następnych latach powstał imponujący park z rzadkimi okazami drzew i krzewów, od początku udostępniany wszystkim mieszkańcom.

W ten sposób powstało osiedle przemysłowe o nazwie "Ida und Marienhütte" utożsamiane dzisiaj z Żarowem, ale będące aż do 1939 roku formalnie częścią Łazan.

Założona w 1846 roku huta „Ida” produkowała szkło użytkowe na potrzeby przemysłu i budownictwa mieszkaniowego. Zajmowała się również, na zamówienie wytwarzaniem ozdobnych przedmiotów ze szkła np. żyrandole do kościoła w Kwietnikach koło Bolkowa. W hucie tej podjęto próbę wykorzystania, jako opału węgla brunatnego z kopalni łażańskiej. Doświadczenia trwały kilka lat, a ich wyniki nie były zachęcające, i „Ida” pozostała jedynym przedsiębiorstwem Kulmiza, opalany węglem brunatnym.

W latach 40 i 50-tych XIX wieku w hucie przeprowadzono próby innego typu – sprowadzono w warunkach przemysłowych technologię przeróbki miejscowych surowców mineralnych. Pomyślne wyniki prób, stały u podstaw decyzji Kulmiza o wybudowaniu zakładów materiałów ogniotrwałych i chemicznych. W latach 80-tych XIX wieku, nieprzynosząca zysków huta, została zamknięta. Budynek fabryczny rozebrano, a na ich miejsce powstały domy mieszkalne.

Huta „Marie” (nazwana od imienia żony Kulmiza), początkowo produkowała wyroby kowalskie dla potrzeb rolnictwa, przemysłu i kopalń. Jako surowiec wykorzystywano złom żeliwny. Do produkcji używano młotów napędzanych przez maszyny parowe. Wyroby kowalskie, stanowiły znikomą część produkcji, jeszcze w początku XX wieku.

Pod koniec lat 60-tych XIX wieku, przeprowadzono generalną modernizację, która przekształciła hutę w nowoczesną fabrykę maszynową (Maschinenfabrik von C. Kulmiz G.M.B.H). Jako datę jej założenia podawano w oficjalnych dokumentach rok 1850. Produkowano w niej maszyny i kotły parowe, maszyny rolnicze, urządzenia dla fabryk chemicznych i spożywczych.

1926 roku, zamknięto przestarzały i zdekapitalizowany zakład. Większość budynków rozebrano w 1939 roku, na części dawnego terenu fabrycznego uprawiano len. Przetrwały niektóre zabudowania, w których otworzono zakład naprawy maszyn „Kulmiz”. W latach 60-tych XX wieku, na dawnym terenie fabrycznym, wybudowano szkołę zawodową.

Źródło:

Zbigniew Malicki, *100 lat Kościoła w Żarowie 1910-2010*, Żarów 2010

Tomasz Ciesielski, *Żarów. Historia miasta i gminy*, Żarów 2006